

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕПОНІМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

Медична біологія є однією з фундаментальних дисциплін медико-біологічного циклу і спрямована на формування понять про основні закономірності функціонування живого на всіх рівнях організації. Знання, які отримують здобувачі освіти при вивченні даного курсу, мають велике практичне значення, оскільки його теоретичний матеріал пов'язаний з багатьма клінічними дисциплінами. Сучасні навчальні літературні джерела, як вітчизняні так і закордонні, з медичної біології містять велику кількість епонімічних термінів. Епонімічні назви широко застосовуються також при вивченні анатомії, гістології, цитології, ембріології, фізіології, мікробіології, що дає змогу розвивати міждисциплінарні інтегральні зв'язки і сприяє формуванню наукового світогляду.

Епонім (Eponymos) – грец. ἐπώνυμος «названий по імені, або той, що дав ім'я», тобто божество або видатна людина, на честь якої отримав свою назву географічний об'єкт, місцевість, країна, народ. У науковій літературі епонімічний термін – це найчастіше назва явища, хвороби, структури, способу, метода за іменем людини, що вперше виявила або описала їх. Епонімічні терміни є культурно-історичною складовою професійної мови медицини, при цьому більша їх частина застосовується фахівцями, починаючи з XVI-XIX, і активно використовується у сучасній медичній науці та практиці. Історично терміни-епоніми найчастіше виникали при описі складних, неоднозначних явищ у тих областях медицини, де практична діяльність часто випереджала наукові дослідження, узагальнення та класифікації.

Медичні епоніми найчастіше позначають різні симптоми, синдроми, хвороби, операції, методи лікування та діагностики і відображають імена учених та лікарів, що вперше їх описали або застосували на практиці. Наповнення підручників, посібників, практикумів із медичної біології епонімічними термінами робить навчальний матеріал більш лаконічним та емоційно забарвленим, наближає його до фахового рівня лікаря-спеціаліста, хоч і викликає у здобувачів освіти певні труднощі. Значна кількість епонімів зустрічається при вивченні основ генетики людини, тому при опануванні матеріалів даного розділу здобувачі освіти повинні ознайомитися і запам'ятати велику кількість назв спадкових хвороб, синдромів і симптомів, більшість із яких представлені іншомовними власними назвами, а деякі складені з двох прізвищ вчених або лікарів.

Досвід викладання на кафедрі медичної біології показує, що здобувачі освіти краще орієнтуються у навчальному матеріалі, більш логічно будують відповіді, успішніше розв'язують тести і швидше запам'ятовують складні епонімічні терміни, якщо розуміють походження назви хвороби чи синдрому. Рекомендовані літературні джерела з дисципліни часто тільки використовують

деякі з таких термінів, але не пояснюють історичної складової їх виникнення та причини і механізми розвитку даної спадкової патології. Тільки для деяких епонімів надаються короткі історичні відомості, що пояснюють їх походження та зазначають коли даний термін було запроваджено у медичну науку та практику (наприклад, синдром Дауна, синдром Едвардса, синдром Шерешевського-Тернера, синдром Клайнфельтера). Деякі епонімічні терміни містять пояснення, опис клінічних проявів, зазначення причин їх виникнення та частоти, з якою зустрічається дане захворювання (синдром Патау, хвороба Тея-Сакса, хвороба Вільсона-Коновалова, хвороба Німана-Піка, синдром Леша-Найхана), але не приділяється увага питанням походження термінів та їх зв'язку з конкретними прізвищами діячів медицини.

У наявній навчальній літературі зустрічається багато епонімів, представлених назвами синдромів та хвороб (синдром Елерса-Данлоса, синдром Прадера-Віллі, синдром Ангельмана, хвороба Огучі, хвороба Гентінгтона, хвороба Аддісона, хвороба Фанконі, синдром Марфана, синдром Барде-Бідля, хвороба Жильбера, хвороба Хартнупа та інші), за допомогою яких пояснюються деякі теоретичні питання, генетичні явища та закономірності, але при цьому дані терміни жодним чином не розкриваються і не уточнюються. Багаторічний досвід викладання дисципліни показує, що здобувачі освіти набагато швидше і більш свідомо засвоюють цікавий навчальний матеріал, особливо той, який хвилює, викликає емоції та має безпосередній зв'язок із майбутньою професією та повсякденним життям і не вимагає самостійних пошуків, а буде запропонований у навчальних посібниках та довідниках для студентів.

Медична біологія інтегрується з іншими природничо-біологічними та клінічними галузями медичної фахової освіти та практики, тому знання та свідоме розуміння термінів-епонімів, вміння їх застосовувати вже на початку фахової підготовки майбутніх лікарів сприяє підвищенню інтелектуального рівня, опануванню професійною термінологією та мовою фахівців. Засвоєння епонімічних термінів з різних галузей медицини важливе для лікаря будь-якого фаху. Це сприятиме його професійному зростанню через спілкування з колегами, допомагатиме в роботі з фаховою науковою літературою, викликатиме потребу в самоосвіті та самовдосконаленні. Терміни-епоніми акумулюють у собі зусилля вчених і лікарів різних країн світу та різних епох у розумінні будови і функціональних особливостей органів людського тіла та організму в цілому, демонструють спадкоємність наукового знання, без якої неможливий успішний розвиток сучасної медичної науки і практики. Епоніми мають інтернаціональний характер і є найбільш престижною формою визнання авторського внеску у розвиток медицини, вони є показниками клінічного мистецтва та індивідуальної майстерності.

Зважаючи на вище сказане, вважаємо методично доцільним подальше і якомога ширше використання епонімічних термінів при викладанні медичної біології, приділяючи належну увагу їх походженню та розкриваючи зв'язок конкретних медико-біологічних явищ із іменами видатних лікарів та науковців.

